

ABRAHÁM V KATECHEZI DĚTÍ

Obnova katecheze ve Francii a ukázka nového pojetí metodických materiálů

V roce 2001 otevřeli francouzští biskupové na shromáždění v Lurdech téma katecheze a vyzvali katechety k diskusi. Ukázalo se, že obnova katecheze se nebude moci dít bez obnovy víry a obnovy života křesťanských společenství, a to návratem ke kořenům naší víry. Mnozí křesťané i celá společenství si uvědomili, že katecheze je záležitostí celé církve a že společenství církve je již samo o sobě živou katechezí (srov. VDK 141). Z toho vyplynul zájem o obnovu katecheze. Výsledkem dialogu byl dokument nazvaný „Národní text pro orientaci katecheze ve Francii“ a na něj navazující „Principy organizace“.¹ Z těchto dokumentů vycházejí nové příručky a jim odpovídající metodické materiály.

NĚKTERÉ PRINCIPY ORGANIZACE KATECHEZE

Výše zmíněný dokument doporučuje organizovat katechezi podle životních etap jako obohacení nabídky katecheze podle věku. Přihlíží k životním procesům a potřebám každého období, které mají vliv na osobní rozvoj a dějiny každého člověka. Každé životní etapě odpovídá nová ucelená nabídka katecheze. Tak se setkávají lidé, kteří prožívají podobnou životní situaci bez ohledu na svůj věk.

Základní organizační jednotkou katecheze je *modul*. Označuje určitý „úsek cesty“ rozložený do několika setkání podle délky, rytmu nebo forem, které závisejí na věku a možnostech účastníků. Pro každou životní etapu je vytvářena „databáze modulů“, z níž budou moci katecheti čerpat s tím, že si danou nabídku upraví podle potřeb a situace své konkrétní skupiny.

Konec každé etapy je zdůrazněn *slavností* s využitím vhodného rituálu. Jde nejen o setkání společenství, ale také o možnost osobně se zapojit (na základě dobrovolného rozhodnutí). Účastníci katecheze zde „vracejí“ to, co osobně přijali z víry církve formou určitého závazku (není to povinností!). Křesťanské společenství se stává svědkem těchto rozhodnutí, podporuje katechizované modlitbou a uvědomuje si svoji spoluzodpovědnost za prošlou etapu. Tím se vrací k jádru křesťanské zkušenosti.

Účinnost katecheze při této organizaci je přímo spjata s *církevním prostředím*. Vyžaduje, aby byli přizváni pomocníci: dospělí, rodiče nebo mladí lidé, kteří se uplatní podle svých dovedností. Katecheze, která se opírá o procesy a bohatství, jež jsou vlastní jednotlivým etapám života, vybízí k setkávání osob více generací. Pozvat jedny i druhé ke sdílení toho, co každý zažil a objevil, má velkou přednost v tom, že rozvíjí pocit sounáležitosti s křesťanským společenstvím. Takovéto

momenty mezigeneračního sdílení dokonce někdy přispívají ke vzniku nebo obnově života křesťanského společenství.

POJETÍ METODIKY „CATÉ-CLIC“

Výše uvedené principy uplatňují např. materiály „Caté-clic“, které nabízejí několik modulů pro věkovou skupinu dětí 8 až 11 let. Jde o soubor pro katechezi dětí ve farnostech. Metodický materiál zohledňuje skutečnost, že děti, které se katecheze účastní, jsou různorodé jak věkem, tak také zkušeností víry. Materiál tvoří metodika pro katechetu, která obsahuje uvedení do způsobu práce s moduly, a moduly zpracované na tři roky (celkem 18 modulů). Moduly pro jednotlivé roky mají společný vždy jeden symbol: 1. rok je jím voda, 2. rok země a 3. rok oheň. Součástí materiálu jsou pracovní sešity pro děti (na každý rok jeden), a také soubor her (ke každému modulu jedna).

Charakteristika

K jednomu tématu se přistupuje různými způsoby; nejde o kvantitu informací, ale o kvalitu uchopení základního poselství; tento způsob dává prostor k vytváření křesťanské zkušenosti. Vede k samostatnému přemýšlení. Na přípravě i realizaci se podílí tým spolupracovníků a díky hostům existuje propojení s univerzální církví i se společností. Východiskem obsahu katechezí je Písmo svaté, skrze něž se člověk učí vnímat Boží hlas ve svém životě a otevírat se mu. Má pomoci buď vykročit na cestu víry, nebo ji lépe začlenit do života. Důležitou součástí katechezí je výchova dětí k modlitbě.

Moduly

Metodika počítá s tím, že děti netvoří skupiny podle věku, ale podle zájmu o téma modulu. Každý modul obsahuje jeden tematický celek (např. Abrahám), trvá asi 5 až 6 týdnů a má slavnostní zakončení.

Nabídka modulů pro děti uvedeného věkového rozpětí je rozložena do tří let, přičemž

pro každý rok je připraveno asi pět modulů. Moduly pro určitou skupinu dětí na jeden rok vybírá katecheta se svými spolupracovnicemi. Po domluvě s katechetou si mohou i děti (nebo jejich rodiče) volit moduly, které během roku absolvují.

Každý modul má ukázat:

- » Boha, který má neustále iniciativu;
- » naše zakořenění ve víře v souvislosti se Starým i Novým zákonem a současností.

Jádrum každého modulu je Boží slovo v Písmu svatém. Je jeho hlavním pilířem. Každé téma je zpracováno několika způsoby s použitím různých prostředků (film na DVD, meditace Božího slova, písně, hry a scénáře závěrečného slavení). U některých témat je také nabízeno svědectví pozvaného hosta, zpracování tématu kreativním způsobem (malování, vyjádření gesty...), zachycení tématu v kultuře (výstava, exkurze...), prvek diakonie (dělit se, misie, starost o chudé, nemocné...). Jde o to, aby děti, které jsou obdarovány různými schopnostmi, mohly dospět k moudrosti víry (která nemá nic společného s inteligenčním kvocientem!), a to cestou, která jim nejvíce vyhovuje.

Organizace setkání s dětmi

Každému setkání s dětmi předchází jedna schůzka animátorů. Ti nejprve sami přemýšlejí, meditují, sami se nechávají oslovit textem. Zkoušejí reagovat, klást otázky, hledají odpovědi v různých pramenech. Domluví se, kde se s dětmi zastaví, která slova, gesta, obrazy nechají vyniknout.

Většina setkání a způsobů zpracování tématu vede ke spontánní modlitbě jako odpovědi na Boží lásku, kterou skrze dané téma poznáváme. Modlitba se nechápe jako odříkání naučených slov, ale děti jsou vedeny k vnitřnímu i vnějšímu postoji modlitby.

Modlitba má své pevné místo v čase i prostoru:

- » v místnosti se zvolí místo, na které se může připravit Bible, svíčka, ikona; koberec a polštářky
- » atmosféru může pomoci naladit hudba
- » chvíle pro modlitbu by měla být zvolena společně
- » děti se učí různým postojům a učí se být v tichu
- » učí se gestům k vyjádření chvály, otevřenosti, pokory, prosby...

Téma je s dětmi probíráno tak, aby ony samy o něm přemýšlely. Není to tedy katecheta, kdo dětem diktuje „závěry“, ale formulují je, za podpory katechety, děti samy. Děti si také samy zapisují, co je v tématu oslovilo, jak to souvisí s jejich životem. Jsou vedeny k četbě Božího slova, učí se mu porozumět v souvislostech, a také jsou vedeny k tomu, aby se jím nechaly oslovit zcela osobně ve svém životě.

Důležité místo zaujímá hra, které je věnována celé jedno setkání. Hra je chápána jako pedagogický prostředek. Hrou se dítě rozvíjí nejen intelektuálně (vědomosti obsažené ve hře, strategie...), ale také sociálně (učí se spolupracovat i s těmi, které si nevybral). Učí se prohrávat (velice důležité i pro duchovní život – umět přijmout své slabosti, nedostatky, prohry...). Hra je pro něj i místem, kde objeví své schopnosti, svá obdarování. Učí se zapomínat na sebe ve prospěch skupiny, učí se být solidární, odpouštět, pracovat s emocemi.

Každý modul je ukončen slavností, které se účastní nejen děti a jejich rodiče, katecheta a další pomocníci, ale je přizvána celá farnost (dle místních možností). Tato slavnost je dovršením prošlé etapy. Opět zde zazní Boží slovo, jsou ukázány materiály, které během katechezí vznikly, a jsou prezentovány úvahy dětí, které si zapisovaly po každém setkání.

Setkání dětí by mělo trvat 1,5 hodiny. Začíná se společným pohoštěním (čaj, sušenky...), které podporuje prvek společenství: vzájemné poznání a sdílení.

Podle „Caté-clic. Livre tuteur. Eau, Terre, Feu.“ 2006, Le Sénevé, Paris zpracovala Mgr. Helena Johnová, Katechetické a pedagogické centrum Hradec Králové

Poznámka

- 1 FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *O směřování katecheze v dnešní době*. Národní text pro směřování katecheze ve Francii a principy její organizace. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008.

UKÁZKA: ABRAHÁM V KATECHEZI DĚTÍ

Gn 12,1–2; 15,5–6

Z modulu na téma „Abrahám“, který obsahuje celkem sedm setkání, jsme vybrali první část – seznámení s příběhem a postupně objevování a prohlubování jeho poselství a scénář závěrečné slavnosti.

1 – Seznámení s příběhem Abraháma skrze práci s filmem (film představuje Abraháma, ukazuje Boží pokyn k vyjití ze země, Boží příslib o potomstvu a narození Izáka): hlavní myšlenkou je Abrahámová důvěra Bohu, který se mu dává poznat. Ve víře jde vstříc neznámu plnému příslibů. Narození jeho syna ukazuje, že příslib se již uskutečňuje. V tomto malém dítěti se již rodí národ.

Nástin scénáře:

Nejdříve se promítne celý film (asi 7 min) a děti reagují. Společně se na tabuli (papír) zapisuje, co viděly; co slyšely; důležité momenty; klíčová slova; to, co nepochopily; místa, kde se události odehrávají; složitá slova.

Pak se na film dívají znovu, přehrávání je zastavováno na určitých (předem zvolených) místech, aby si děti více všimly konkrétního výjevu, poslechly si určitá slova, aby se pokusily lépe pochopit, co chce obrázek říci. Na konci diskuze mohou děti ještě doplnit to, co bylo napsáno na tabuli po prvním shlédnutí filmu. Katecheta vysvětlí, co děti nepochopily a může jim dát náměty k přemýšlení. K. poté společně s dětmi vybere důležité myšlenky, které napíše na tabuli. Děti mohou buď hned po této diskusi, nebo po hře napsat slova, scény, které je oslovily, kterých si všimly, do svého sešitu; mohou zapsat, co se naučily, co se jim líbilo, co si chtějí zapamatovat.

Následuje hra zaměřená na osvojení základních údajů z příběhu.

Modlitba jako osobní odpověď na viděné, slyšené, promyšlené...

2 – Katecheze – Cesta ve víře:

K. čte s dětmi kreslený příběh o Abrahámovi, který mají v sešitě. Pak se pomalu a slavnostně čte biblický text Gn 12,1–2; 15,5–6. Děti volně reagují.

Společně s K. se zajímají o kontext, snaží se text zařadit do souvislostí. Zařadí knihu Genesis (kde ji v Bibli najdeme, co obsahuje). Na mapě si ukáží, kde Abrahám žil, kudy putoval. Na časové ose si ukáží, kdy Abrahám pravděpodobně žil.

V sešitě mají děti malý slovníček výrazů. Společně se na něj podívají a mohou ho i doplnit.

Spolu s K. děti znovu vstoupí do textu: všimají si osob, které v příběhu vystupují (jediný Bůh, který se dává poznat Abrahámovi). Poznamenají si, kdo mluví (Bůh). Hledají slovesa, která vyjadřují aktivitu, základní způsoby, kterými Bůh mluví: rozkazovací způsob, když Bůh Abrahámovi ukládá, aby něco vykonal; mluví v budoucím čase, když dává zaslíbení. Bůh vyjadřuje svoji vůli, Abrahám má svobodu přijmout. Přijmout znamená neklást Bohu překážky v jeho působení.

Hra: na magnetické tabuli (na nástěnce) jsou čtyři dvojice vět a děti hledají, které k sobě patří. K výroku z Písma hledají správné vysvětlení: 1. „Odejdí ze své země.“ 2. „Dům tvého otce.“

3. „Učiním tě velkým národem, velké učiním tvé jméno.“ 4. „Vyvedl ho ven.“

Vysvětlení: A. Abrahám se stane otcem mnohých; bude postavou spojující všechny, kdo věří v jediného Boha: židy, křesťany, muslimy. B. Bůh zve Abraháma, aby vyšel o další krok dál za svého úkrytu, ze svých zvyklostí, aby ho následoval. C. Jít ve víře do neznáma je pro Abraháma Boží povolání. D. Abraham musí opustit svůj rodný dům, aby začal nový život s Bohem. (Řešení: 1C, 2 D, 3 A, 4 B).

Znovu četba textu: čte se pomalu, aby slova mohla zapůsobit. Poté (pro ztišení může hrát hudba) K. vybírá a čte nahlas určitá slova, která mohou děti zopakovat: běž, opusť, podívej se, požehnám ti, hle, věřil Bohu,...

Hledání souvislosti mezi Abrahámem a Ježíšem: Když Ježíš potvrzuje svůj božský původ, říká: „Dříve, než se Abrahám narodil, já jsem.“ (Jan 8,58) Protože je Bohem, byl tu již na počátku. (Jan 1,1). Ježíš jedná podle Božího plánu, krok za krokem. Neustále se na Otce odvolává: „Ne jak já chci, ale jak ty chceš“ (Mk 14,36). Můj pokrm je, abych činil vůli Otce. (Jan 4,34)

Spojitost s námi: K. hledá spolu s dětmi Boží poselství textu pro nás

Pracovní sešit: na stránku k tomu určenou děti zapisují slovo nebo větu, v níž poznávají Abrahámovu víru.

Modlitba

Následující části (každá v jednom setkání):

3 – Výtvarná činnost: děti tvoří mapu Abrahámovu putování a doplňují ji biblickým textem.

4 – Svědectví: o konkrétním příkladu evangelizace nebo diakonické služby (např. beseda s hostem).

5 – Píseň: pomůckou k programu je CD s tematickými písněmi, které se děti učí zpívat a doprovázet hudebními nástroji.

6 – Hra: k tématu Abrahám jde o puzzle na téma tří světových náboženství, která se odvolávají na Abraháma (judaismus, křesťanství a islám).

7 – Závěrečná slavnost – náčrt scénáře:

Zavěsit na vhodné místo text s hlavní myšlenkou.

Zapálit svíci. Zpěv písně o Abrahámovi. Děti čtou své postřehy ze sešitu, po třech čteních se opakuje refrén písně. Následuje krátké svědectví (dle části 4). Přinést mapu Abrahámovu putování, kterou děti vytvořily, a vystavit na vhodné místo.

Přečíst biblický text Gn 12,1–2; 15,5–6.

Každé dítě dostane siluetu postavy, na kterou napíše své jméno. Děti přicházejí k mapě a umísťují na ni své siluety jako symbol své ochoty nechat se vést Bohem. Přítom může hrát hudba.

Slavnost je zakončena závěrečnou modlitbou.